

Auteur: Ed Koekebacker

Wacht eerst maar eens een aantal weken af hoe een leerling zich ontwikkelt. Dit is heel lang het uitgangspunt geweest bij het verlenen van hulp aan risicolezers. Inmiddels is duidelijk geworden dat dit geen goede keuze is. Het uitgangspunt voor hulp aan risicolezers dient juist te zijn: hoe eerder je begint met hulp aan risicolezers, des te groter de kans op succes. Vandaar dat we al bij het begin van het schooljaar aandacht besteden aan hulp aan risicolezers in kern 1.

Tussendoelen

Twee belangrijke tussendoelen voor alle kinderen voor het einde van kern 6 zijn:

- 1 een volledige, geautomatiseerde letterkennis;
- 2 woorden van het type mkm zonder spellen kunnen lezen.

Om deze doelen te bereiken zullen de oefeningen vanaf kern 1 hierop gericht moeten zijn. Alle kinderen hebben baat bij dagelijkse aandacht voor letterkennis, waarbij de aandacht vooral gericht moet zijn op het tempo waarin de letters verklankt worden.

Geschikt materiaal om het vlot lezen van wóorden te oefenen zijn de boekjes van *Veilig & vlot*. Zeker de risicolezers moeten hier dagelijks, onder begeleiding van de leerkracht, mee bezig zijn. Het lesmoment 'verlengde instructie' is hier geschikt voor.

Naast de suggesties die in de handleiding worden gegeven is het goed om met de risicolezers dagelijks de hierna beschreven activiteiten uit te voeren. Maar eerst aandacht voor de overgang van groep 2 naar groep 3.

Van groep 2 naar groep 3

Beginnende geletterdheid is op de meeste scholen een vast onderdeel geworden van het onderwijsaanbod in groep 2. Gekoppeld aan de thema's die in de kleutergroepen een rol spelen, vinden allerlei activi-

teiten plaats op het gebied van fonemisch bewustzijn. Kleuters leren uiteindelijk klanken binnen woorden te onderscheiden en ermee te manipuleren. Ze kunnen auditieve analyse- en syntheseopdrachten uitvoeren. En in een geletterde omgeving doen ze letterkennis op.

Veel scholen formuleren doelen op dit gebied voor het eind van groep 2. Het kunnen benoemen van zo'n 10 à 15 letters door alle kleuters is hier een voorbeeld van. Als leerkracht van groep 3 maak je natuurlijk dankbaar gebruik van die verworvenheden. Wanneer je collega uit groep 2 doorgeeft welke letters ieder kind afzonderlijk al beheerst – wat heel handig kan met behulp van het Lettergroeiboekje* –, kunnen deze letters aan het begin van kern 1 al ingehangen worden in ieders klikklakboekje. Zo kunnen kinderen meteen al, met letters die ze kennen, woordjes maken en – spellend – gaan lezen. Ieder kind heeft zijn eigen klikklakboekje, waarin de individuele groei van de letterkennis regelmatig wordt bijgehouden. Voor potentiële risicolezers betekent dit dat ook zij met de misschien enkele letters die ze kennen, tóch al woordjes kunnen maken!

---

* Link naar de Toelichting bij het Lettergroeiboekje:
<http://www.schatkist.nl/zwijzen/show/id=218396>

Letterkennis

Op weg naar een volledige, geautomatiseerde, letterkennis aan het eind van kern 6 is een tussendoel voor eind kern 1: minstens alle letters die aangeboden zijn in deze kern (m, r, v, i, s, aa, p, e) vlot, zonder aarzelen kunnen benoemen.

Laat de kinderen daarom niet te lang vasthouden aan de omweg van het structureerwoord om de letter te kunnen verklanken (de /m/ van 'maan'). Als een letter na een paar dagen nog niet verklankt kan worden zonder het structureerwoord waaruit deze is losgemaakt, dan moet deze omweg worden losgelaten. Oefeningen dienen dan gericht te zijn op het vlot, geautomatiseerd kunnen verklanken van de letters. Een goede volgorde daarbij is: voorlezen, koorlezen, zelf lezen. (zie het artikel 'Voor-koor-zelf' op www.veiliglerenlezen.nl/artikelen/lezen).

Leg iedere dag letterkaartjes met de letters die tot dan toe zijn aangeboden op de instructietafel. Zorg ervoor dat alle kinderen in het groepje de letters goed kunnen zien (niet op de kop!).

- Lees de letters eerst voor terwijl u ze aanwijst en zie erop toe dat de kinderen luisteren en meekijken.
- Vervolgens worden de letters met het groepje samen verklankt. Bepaal zelf het tempo, voer dit langzaam op. Laat ook nu de kinderen gelijktijdig luisteren, kijken en zelf zeggen. Herhaal dit enkele malen met de letterkaartjes in een andere volgorde.
- Laat de kinderen ten slotte individueel een rijtje letters oplezen. Geef ze de kans om de letters zelf te verklanken, maar ondersteun als het te lang duurt. Voorzeggen is beter dan laten raden!

Beschikt u over een digitaal schoolbord met de *Leerkrachtassistent Veilig leren lezen*, dan kunt u tijdens de verlengde instructie vanaf dag 6 de module 'Letters oefenen' gebruiken. Bovengenoemde werkwijze wordt daarin digitaal aangeboden:

- Dagelijks oefenen de kinderen met een gereduceerd aantal, met zorg geselecteerde letters. Deze letters kunt u eventueel zelf aanpassen.
- De letters kunnen bovendien snel in een andere volgorde worden geplaatst.
- Het is ook mogelijk om de geselecteerde letters te laten flitsen in een door uzelf te bepalen snelheid.

Woorden vlot lezen

Met het klikklakboekje worden nieuwe woorden gelezen, vooral met de laatst aangeboden letter. Dit zal zeker in het begin nog spellend moeten gebeuren. Het omslaan van één letterkaartje 'tovert' een nieuw woord tevoorschijn dat twee letters van het vorige woord bevat. Niet meer hoeven spellen van het gelijkblijvende deel in het woord, is de eerste stap op weg naar woorden lezen zonder spellen.

Voor het oefenen in vlot lezen van woorden is het klikklakboekje wat minder geschikt. De boekjes *Veilig & vlot* zijn daarvoor het aangewezen materiaal. Samen met de risicolezers vanaf kern 1 bladzijden lezen op de hiervoor aangegeven 'voor-koor-zelf'-manier, kan ervoor zorgen dat ook deze kinderen aan het eind van kern 6 mkm-woorden vlot kunnen lezen. Gebruik tijdens de verlengde instructie steeds de bladzijden met woordrijen die bestaan uit woorden met bekende letters om dit op tempo lezen van woorden te oefenen. Daarnaast doen de risicolezers natuurlijk mee met de oefeningen die de hele klas doet met *Veilig & vlot* gelijk oplopend met het doorwerken van de kern.

Beschikt u over een digitaal schoolbord met de *Leerkrachtassistent Veilig leren lezen*, dan kunt u tijdens de verlengde instructie vanaf dag 11 werken met de module 'Woorden oefenen'. Het aanbod van *Veilig & vlot* is in deze module gereduceerd. De hoeveelheid stof is aangepast aan het leestempo van zwakke lezers, waardoor de kinderen meer succes ervaren en een betere leesmotivatie houden.

- De woordrijen worden een voor een opgebouwd, waardoor kinderen minder visuele informatie tegelijk ontvangen.
- Als het rijtje vol is, kan dit gelezen worden, waarbij de tijd gemeten kan worden.
- Het rijtje kan nog een tweede keer gelezen worden, waarbij de tijd opgenomen kan worden. Aan de tijdbalkjes is te zien of het de tweede keer sneller is gegaan.

In de module 'Woorden flitsen' worden de woorden die geoefend zijn, geflitst in een door uzelf te bepalen snelheid.

Auditieve ondersteuning

Het is zeer waarschijnlijk dat kinderen die tot de groep risicolezers behoren ook fonemisch zwak zijn. In de kleutergroep zijn er al signalen die erop wijzen dat een kind auditief zwak is. Het kind heeft dan moeite met:

- het herkennen van afzonderlijke klanken binnen woorden,
- analyse- en syntheseopdrachten.

Deze informatie is, als het goed is, doorgegeven door de collega van groep 2.

Tijdens het werken in kern 1 is het goed om de taken uit het werkboekje die auditieve vaardigheid vragen samen met de kinderen aan de instructietafel te doen. De andere kinderen kunnen deze activiteiten zelfstandig uitvoeren. Het gaat dan vooral om de bladzijden waarbij een gegeven letter op het gehoor herkend moet worden in de woorden die horen bij plaatjes. Het is van belang dat juist auditief zwak functionerende kinderen deze oefening onder begeleiding van de leerkracht doen:

- De plaatjes worden benoemd.
- De doelletter wordt eventueel met nadruk uitgesproken wanneer het de eerste keer niet lukt. Ondersteuning leidt tot beter functioneren, raden en zomaar streepjes trekken niet.
- Van belang is ook dat de auditieve oefeningen altijd gepaard gaan met gebruik van letters (en later ook woorden). Geïsoleerde auditieve oefeningen, zonder gelijktijdig gebruik van letters en/of woorden, blijken in deze fase van het leren lezen niet effectief.

Tot slot

Het is, zeker in het begin, niet eenvoudig om deze drie activiteiten een plaats te geven in het lesmoment 'verlengde instructie'. Echter, wanneer het lukt om dit dagelijks uit te voeren met de risicolezers, dan zullen er aan het eind van kern 6 beduidend minder kinderen zijn die woorden nog spelend moeten lezen.